

A TUDOMÁNYOS INFORMÁCIÓS TEVÉKENYSÉG KIALAKULÁSA ÉS SZERVEZETE A KUBAI KÖZTÁRSASÁG FELSŐOKTATÁSI MINISZTERIUMÁBAN

Isidro Fernández-Aballi Maspons – Rafael Grá Ríos

Kubai Köztársaság Felsőoktatási Minisztériuma,
Országos Tudományos Kutatóközpont Információs Központja

Néhány szó az előzményekről

A tudományos információs intézetek elenyésző száma, melyekkel Kuba a forradalom győzelme pillanatában rendelkezett, rendkívül korlátozta a tudományos információs tevékenységet, és hátráltatta a kubai tudományos és műszaki fejlődést is. 1959-ben a következő ilyen jellegű intézmények működtek az országban:

- ◆ *José Martí Nemzeti Könyvtár;*
- ◆ néhány városi nyilvános könyvtár;
- ◆ néhány intézményi könyvtár, mint pl. a *Hazafias Gazdasági Társaság*, a *Kubai–Észak-amerikai Kulturális Intézet*, a *Mérnöktársulat*, az *Orvosegység-sület* és a *Havannai Liceum* könyvtára;
- ◆ a *Havannai Egyetemi Könyvtár*, a *Las Villasi Központi Egyetemi Könyvtár* és az *Orientei Egyetemi Könyvtár;*
- ◆ a magániskolák könyvtárai, mint pl. a *Belén Kollégium*, a *Havanna Business Academy* és több más, kisebb jelentőségű intézet könyvtára.

A kubai forradalom győzelme után, az átfogó politikai, gazdasági és társadalmi változások következtében alakult ki a könyvtári és tudományos információs tevékenység fejlesztésének a politikája. Ennek eredményeképpen jött létre 1960-ban az iskolai könyvtárak országos hálózata, valamint később a *Nemzeti Kulturális Tanács* országos könyvtári hálózata, melynek keretében országszerte közművelődési könyvtárak létesültek, és kaptak szakmai támogatást a José Martí Nemzeti Könyvtártól.

A forradalmi kormány 1107. számú rendelete 1963-ban hívta életre a *Tudományos-Műszaki Dokumentációs és Információs Intézetet* (*Instituto de Documentación e Información Científico-Técnica* =

IDICT), a *Kubai Tudományos Akadémia Nemzeti Bizottsága* intézményeként. Azt a feladatot kapta, hogy teremtsen meg az ország tudományos-műszaki információs rendszere kialakításának alapjait.

A tudományos-műszaki információs tevékenység új szakaszába lépett 1970-ben, amikor megalakultak a központi államigazgatási szervek tudományos-műszaki információs központjai. A *Havannai Egyetem Bölcsészettudományi Karán* újjászerveződött az egyetemi szintű könyvtárosképzés, és az 1971/72. tanévben megkezdődött az oktatás a *Tudományos-Műszaki Információs Liceumban* is.

Az utóbbi években Kubában intenzív munka nyomán alakult ki a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer, amelynek érdekében jelentős támogatásban részesült e tevékenység szervezeti mozgatója, a *Tudományos Akadémia* (a rendszer vezető szerve), a *Felsőoktatási Minisztérium* és a *Közegészségügyi Minisztérium*. A KGST-n belül kidolgoztak számukra egy alprogramot a tudományos-műszaki információs tevékenység fejlesztésére, amely része a tudományos és műszaki fejlesztés 2000-ig szóló gyorsított tervének. Jelenleg az *Állami Tudományos-Műszaki Könyvtár* létrehozásán dolgozunk, amely majd gyors és biztos hozzáférést tesz lehetővé a világ információs forrásaihoz.

A Felsőoktatási Minisztérium tudományos-műszaki információs hálózata

1976 előtt a tudományos-műszaki információs tevékenység irányítása a Felsőoktatási Minisztériumon belül nem volt központosítva, s így az egyes

felsőoktatási intézmények és a hozzájuk tartozó kutatóközpontok tudományos-műszaki információs szervezetei egymástól függetlenül működtek. Sem szabályozott kapcsolataik nem voltak, sem olyan módszertani irányításuk, amely lehetővé tette volna bármiféle egységes terv kidolgozását, a tevékenység egységes fejlesztését. Ez, valamint a felsőoktatási intézmények számának növekedése és földrajzi elhelyezkedésének szóródása odavezetett, hogy az információs rendszerek egyenlőtlenül fejlődtek, ami megnehezítette a meglévő kevés forrásanyag lehető legjobb hasznosítását.

1977-ben a *Felsőoktatási Minisztérium tudományos-műszaki információs főosztálya* kezdeményezésére megindult a tudományos-műszaki információs tevékenység megszervezése a felsőoktatási intézményekben és a közvetlenül hozzájuk tartozó kutatóközpontokban. Ez a munka volt az alapvetés egy olyan tudományos-műszaki információs hálózat kialakításához, amelynek módszertani irányítása központosított, és alapvető funkciója az, hogy a hálózat tagjainak információs forrásállományát a hálózat bármely pontján – függetlenül a földrajzi elhelyezkedéstől – igénybe lehessen venni, valamint hogy az állománygyarapítás a leggazdaságosabb legyen, kerülje el a felesleges duplikálódásokat mind a beszerzésben, mind a feldolgozásban (1. ábra, 2. ábra).

A *Tudományos-Műszaki Információs Hálózat Központjának szerkezeti felépítése* (3. ábra) megfelel a tudományos információs tevékenység három alapvető szakaszának:

- kiválasztás és beszerzés,
- feldolgozás,
- információs szolgáltatások.

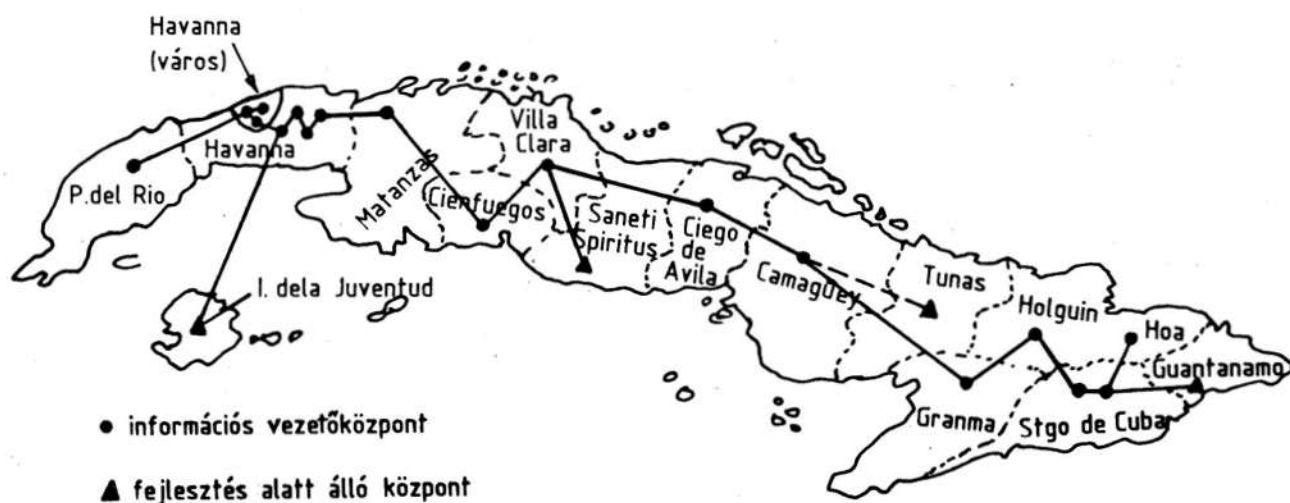
E szervezési szempontoknak megfelelően, illetve szem előtt tartva a felsőoktatási intézmények és kutatóközpontok alaptevékenységét, vagyis az alap- és posztgraduális képzést, valamint a tudományos kutatást, alakítottuk ki a hálózati tagkönyvtárak céljait és funkcióit.

A célok:

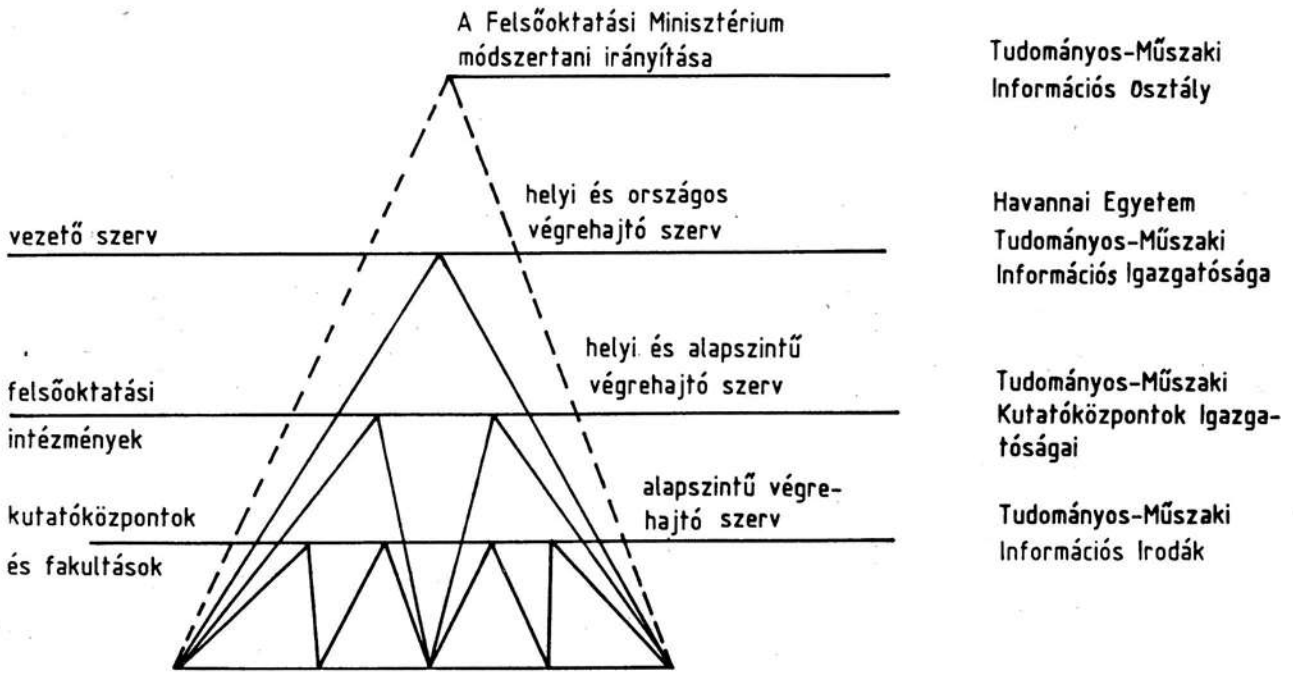
- ◆ kialakítani a hallgatóságban az önálló tájékozódáshoz-kutatáshoz szükséges készségeket;
- ◆ ellátni a tanárokat, kutatókat és hallgatókat a számukra szükséges tudományos-műszaki információkkal.

Az általános funkciók:

- ◆ az informáltsághoz és a tájékozódáshoz szükséges irodalom kiválasztása és beszerzése;
- ◆ az állományba kerülő irodalom analitikus-szintetikus feldolgozása;
- ◆ a témafigyelésre és meghatározott – szelektív információterjesztési – igények kielégítésére alkalmas tároló- és keresőrendszerek meghonosítása;

1. ábra A Felsőoktatási Minisztérium tudományos-műszaki információs hálózata

2. ábra A Felsőoktatási Minisztérium tudományos-műszaki információs hálózatának felépítése

- ◆ információs és referenzszolgálat az egyéni és intézményi felhasználók részére;
- ◆ az oktatási, kutatási és tudományos-műszaki tevékenység igényelte fordítások elkészítése;
- ◆ információcsere a hazai intézményekkel;
- ◆ információcsere külföldi intézményekkel;
- ◆ primer, referatív és egyéb információs kiadványok előállítás és kiadása;
- ◆ a kutatási eredmények széles körű ismertetése filmek, fotók, kiállítások, tudományos értekezletek és más eszközök segítségével;
- ◆ a felhasználók oktatása a tudományos-műszaki szolgáltatások használatára ismeretterjesztő előadások, szemináriumok, s a felsőoktatási intézmények információs központjaiba tett látogatások, grafikus és egyéb, a felhasználók képzését előmozdító propagandaanyagok készítése révén;
- ◆ a végzett munka összehangolása más szervekhez tartozó rokonintézetekkel az országban fellelhető információállomány legjobb kihasználására.

A hálózati központok felépítése és feladatköre megfelel annak a rendszerkövetelménynek, hogy szabályozni és szabványosítani tudja az efféle tevékenységeket, illetve hogy még magában foglaljon olyan feladatokat is, mint a reprográfia, a tudományos ismeretterjesztés, a tudományos értekezletek szervezése, primer és referatív kiadványok készítése, az információ tudományával és technológiájával kapcsolatos kutatások végzése. Ez utóbbi — nem utolsósorban — saját munkájuk jövőbeni tökéletesítését szolgálja.

A hálózat legfontosabb adatai:

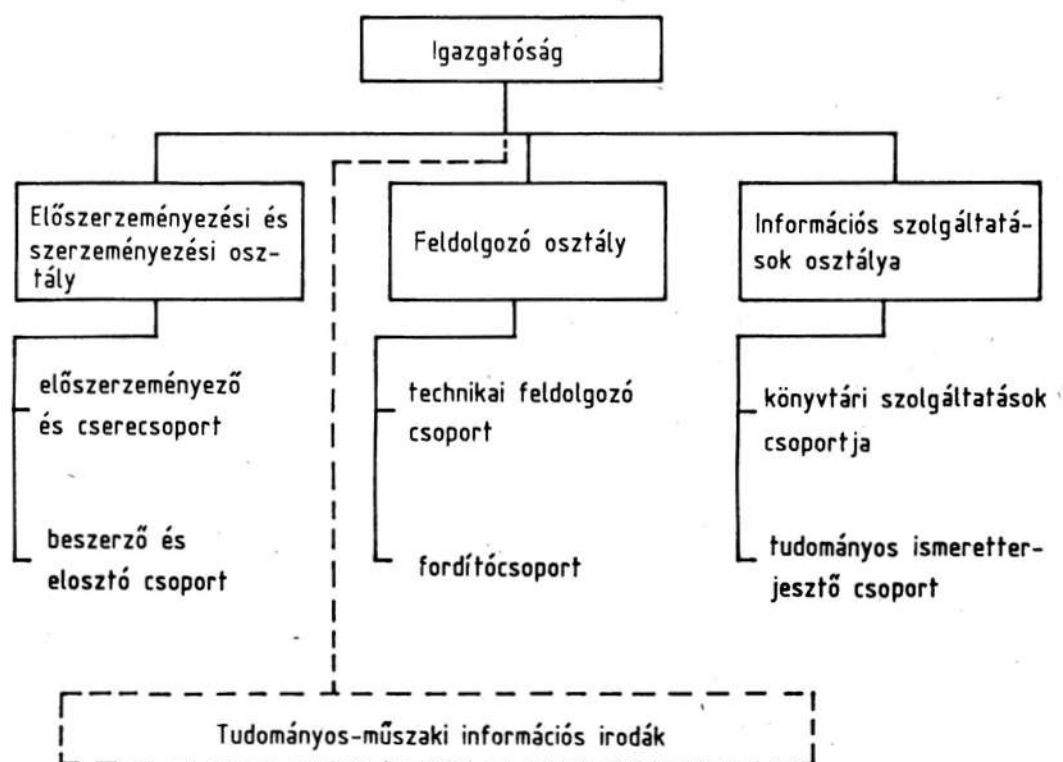
- ◆ 19 információs vezetőközpont,
- ◆ 46 szakkönyvtár,
- ◆ 935 440 kötet könyv,
- ◆ 5000 folyóiratcím,
- ◆ 6000 egységnyi nem publikált dokumentum,
- ◆ 109 egyetemi végzettségű szakértő,
- ◆ 147 technikus végzettségű dolgozó,
- ◆ 34 tudományos folyóirat,
- ◆ cserekapcsolat 80 ország több mint 3000 intézményével.

A tudományos-műszaki időszaki kiadványok rendszere lehetővé teszi a párhuzamos témák kiadásának elkerülését. A különféle szakterületek tudományos termésének publikálását 34 folyóiratban koncentrálja. Ezeket a hálózat 9 központja adja ki.

Ez a kiadói tevékenység teszi lehetővé a 80 ország több mint 3000 intézményével kialakított széles körű cserekapcsolat fenntartását, ami nagymértékben járul hozzá a hálózat információállományának és a rá alapozott szolgáltatásoknak a fejlődéséhez.

A Felsőoktatási Minisztérium tudományos-műszaki információs hálózata szorosan együttműködik az IDICT-tel, a mezőgazdasági, közlekedési, cukoripari, kisipari, közegészségügyi, kohó- és gépipari tárca információs központjaival, valamint a *Kulturális Minisztériumhoz* tartozó közművelődési könyvtárak hálózatával.

A nemzetközi együttműködés terén ki kell emelnünk az *Országos Műszaki Információs Központ* és

3. ábra Egy hálózati központ felépítése

Könyvtárral (OMIKK) fenntartott szoros kapcsolatunkat, amelynek főbb céljai:

- ◆ az információs szakemberképzés tanulmányozása,
- ◆ az új technológiák megismerése és bevezetése,
- ◆ a primer és szekunder tudományos-műszaki információk beszerzése.

Ebben az Országos Tudományos Kutatóközpont (Centro Nacional de Investigaciones Científicas = CENIC) Információs Központja képviseli a hálózat egészét, s az egyetemek és a Felsőoktatási Minisztéri-

riumhoz tartozó egyéb kutatóintézetek az ő közvetítésével juttathatják el igényeiket az OMIKK-hoz.

Együttműködésünk keretei, amelyek két év alatt megközelítették a 3 millió Ft-ot, lehetővé tették, hogy az országunk fejlődésében meghatározó szerepet játszó és a Felsőoktatási Minisztériumban prioritált témák egész sorának bibliográfiai bázisát aktualizáljuk.

Fordította: Hegyi Zsuzsanna

ABALLÍ MASPONS, I. F. – GRÁ RÍOS, R.:
A tudományos információs tevékenység kialakulása és szervezete a Kubai Köztársaság Felsőoktatási Minisztériumában

A cikk a címében megjelölt könyvtári-információs rendszer 1977 óta elért fejlődésén túlmenően egyfelől a kubai előzményeket, másfelől e rendszer hazai és nemzetközi kooperatív törekvéseit is bemutatja, nem feledkezve meg az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárral (OMIKK) kialakított kapcsolatok hasznos voltának méltatásáról sem.

ABALLÍ MASPONS, I. F. – GRÁ RÍOS, R.:
Development of the scientific and technical information system in the Ministry of Higher Education, Republic of Cuba

The development of the library and information system since 1977 in the Ministry of Higher Education of Cuba, including its history and international cooperation in this field, is described. The usefulness of the relations with the National Technical Information Centre and Library (OMIKK) of Hungary is emphasized.

АБАЛЛИ МАСПОНС, И. Ф.—ГРА РИОС, Р.: Формирование научно-информационной деятельности в Министерстве высшего образования Республики Куба

В статье, кроме достигнутых результатов развития библиотечно-информационной системы с 1977 года, описываются, с одной стороны, предпосылки этой работы на Кубе, с другой стороны стремления к кооперации внутри страны и в международном отношении, а также подчеркивается значение и польза сотрудничества с Государственным информационным центром и библиотекой по технике (ОМИКК).

ABALLÍ MASPONS, I. F. — GRÁ RÍOS, R.: Die Ausgestaltung der wissenschaftlichen Informationstätigkeit im Ministerium für Hochschulwesen der Kubanischen Republik

Der Artikel legt ausser der Entwicklung seit 1977 des im Titel angegebenen Bibliotheks-Informationssystems sowohl deren kubanische Vorgeschichte, als auch die inländischen und internationalen Kooperationsbestrebungen des Systems dar, und er veräumt auch nicht, die Nützlichkeit der Beziehungen zur OMIKK (Nationals Informationszentrum und Bibliothek für Technik) zu würdigen.

Világmeretű elektronikus "megakönyvtár"?

Jack Simpson, a Mead Data Central cég elnöke szerint kialakulóban van az elektronikus információ világmeretű megakönyvtára. Ez szakosodott online könyvtárak százaiából állna össze, s az egyes részterületek anyagainak gyűjtéséért, a témakörök lefedéséért különféle állami és magánszervezetek lennének felelősek. "Intelligens" elektronikus könyvek jönnek létre, s kerülnek ebbe a megakönyvtárba. Minden értékes információ digitális formában is elérhető lesz. A televízió, a telefon és a személyi számítógép szerepe nem különül el, hanem összeolvad (Simpson szerint öt éven belül), hatékonyabbá téve az egységes ismeretanyaghoz való hozzáférést, annak feldolgozását és terjesztését.

Simpson az információkat három típusba sorolja: az első kategóriába a *konkrét gazdasági információ* tartozik, nagy kereslet irányul rá, s ezt fogják legelsőként digitalizálni. A második kategóriába a *szórakoztató és művelődési anyagok* tartoznak, ezeket video-, illetőleg elektronikus lemezekre teszik hozzáférhetővé. Végül a *nyomtatott dokumentumok* kategóriája a jelentős információt nem tartalmazó, illetőleg nem gyorsan avuló dokumentumokat foglalja magában. Simpson szerint az információ nem lesz többé ingyenes, ellenkezőleg, a legfontosabb árucikké válik, sőt — tekintetbe véve a releváns információ üzleti és politikai hatását — "stratégiai fegyverré" is. Azt is megjósolja, hogy az információs politikában kiéleződik az állam és a magánsektor közötti konfliktus.

/Advanced Technology and Libraries, 14. köt. 6. sz. 1985. p. 3—4./

(Mándy Gábor)